

Ob prezgodnjem grobu A. A. Minca (1929—1973)

Februarja 1975 nas je pretresla vest, da je tragično umrl, star komaj 44 let, Aleksej Aleksandrovič Minc, ena od najznačilnejših in največ obetajočih osebnosti med mlajšimi sovjetskimi geografi. Bil je eden od najaktivnejših in najposobnejših »ekonomskih« geografov v Inštitutu za geografijo sovjetske Akademije znanosti. Čeprav še mlad, se je z uspehom in z vsega priznanja vredno širino obzorja že uspešno uveljavil v sovjetskem in v mednarodnem geografskem znanstvenem svetu. Kot člana komisije za ekonomsko regionalizacijo MGU smo ga prvič spoznali na mednarodnem kolokviju te komisije leta 1967 v Strasbourgu, kjer je zbudil pozornost s svojim referatom o vlogi prirodnih virov v oblikovanju ekonomskih regij ter se s tem uvrstil med tiste mlajše sovjetske geografe, ki so prepričani, da je treba premostiti podedovani prepad med t. i. »fizično« in t. i. »ekonomsko« geografijo. Širino svojega koncepta je pokazal tudi na področju same »ekonomske« geografije, ki jo je skušal močno »sociologizirati« in »demografizirati«, kar pomeni vsekakor bistveno obogatitev dotodanje sovjetske »ekonomske« geografije (prim. poročilo o V. kongresu sovjetskih geografov v Leningradu leta 1970 v naši reviji, letnik XLIII, 1971, str. 146). Zadnji čas, še vse do lanskoletnega mednarodnega geografskega kongresa v Montrealu, pa je bil aktiven tudi v komisiji za zgodovino geografske misli MGU. Tudi s tem nam je bil blizu. Zato bomo njegovo izgubo bridko občutili tudi izven meja ZSSR.

Svetozar Plešič

Jugoslovanski simpozij o prebivalstvu v Ohridu od 20. do 23. aprila 1973

Oddelek za geografske vede Prirodoslovno-matematične fakultete beograjske univerze in Center za demografska raziskovanja pri Inštitutu za družbene vede iz Beograda sta pripravila v Ohridu jugoslovanski simpozij o prebivalstvu. Na tem multidisciplinarnem posvetovanju so poleg številnih strokovnjakov z naših univerz in drugih raziskovalnih institucij aktivno sodelovali še številni predstavniki družbenopolitičnih skupnosti. Poleg jugoslovanskih strokovnjakov, ki se posredno ali neposredno ukvarjajo s prebivalstveno problematiko, so posvetu prisostvovali tudi nekateri ugledni gostje iz evropskih socialističnih držav (prof. dr. V. V. Pokšiševskij iz Etnografskega inštituta AN ZSSR iz Moskve, B. S. Horev z Ekonomske fakultete moskovske državne univerze, M. Chilecuk iz Inštituta za razvoj vasi in kmetijstva PAN v Varšavi in dr. Z. Pavlik s katedre za ekonomsko in regionalno geografijo KU v Pragi).

Podoba je, da ne samo v svetu, temveč tudi pri nas postaja vprašanje prebivalstvene politike iz leta v leto aktualnejše. Zato ni presenetljivo, da vprašanjem in proučevanjem prebivalstva in njegovih struktur posvečajo številne znanstvene discipline vedno več pozornosti. Tudi ohridsko posvetovanje, ki je bilo interdisciplinarnega značaja, je odprlo številne možnosti za soočenje najrazličnejših sodobnih pogledov na sklop vprašanj, ki jih podaja »demografska eksplozija« v svetu in njen specifični, a zelo raznoliki odmev v naših razmerah.

Povsem razumljivo je, da je bilo na ohridskem posvetovanju največ pozornosti namenjene današnji domači aktualni problematiki prebivalstvenega razvoja, njegovim najrazličnejšim ekonomskim, socialnim in demografskim strukturam in njegovi prostorski razmestitvi. V navedenih dejavnikih in pojavih so namreč začrtani vzroki in posledice hitrih, ponekod tudi prav akutnih sprememb, ki so ponavadi tako značilne za naš družbeno-gospodarski razvoj v zadnjih dveh desetletjih in pol. Prav zategadelj nas ne preseneča spoznanje, ki je bilo v Ohridu ponovno potrjeno, da je potrebno celokupno prebivalstveno problematiko naše države, bodisi kot celote, bodisi po njenih posameznih predelih, razčleniti, osvetliti in prikazati v kompleksni luči sodobnih demografskih, socioloških, ekonomskih, geografskih, etnografskih, urbanistično-planerskih, politoloških, socialnih, prosvetnih, zdravstvenih in dru-

gih procesov. Samo v takšni mnogostranski in interdisciplinarni osvetlitvi in prikazu našega sodobnega prebivalstvenega stanja smemo pričakovati tudi smotrnih in celovitejših »napotkov« za nadaljnje urejanje, usmerjanje in reševanje različnih vidikov našega današnjega prebivalstvenega stanja.

Celotno delo simpozija se je odvijalo na treh plenarnih sejah ter v dveh sekcijah, ki sta imeli tudi vsaka po tri seje. Na plenarnih zasedanjih simpozija je bilo podanih okrog 20 referatov; prav toliko smo jih slišali tudi v sekciji za demografijo, medtem ko je v sekciji za geografijo prebivalstva nastopilo blizu trideset referentov. Prav značilno je, da je tokrat bilo največ aktivnih udeležencev (referentov) na simpoziju iz SR Srbije (46) in samo 12 jih je prišlo iz vseh drugih republik, razen iz SR Črne gore. Zanimivo je tudi vedeti, da so geografi iz SR Srbije za ta simpozij pripravili kar 21 referatov, kar predstavlja dobri dve tretjini referentov iz vrst geografov (30). K temu smemo še dodati, da je tudi ohridsko posvetovanje o prebivalstvu ponovno potrdilo močan vzpon in razvejanost geografske stroke, ki se razvija na Kosovem; kar štirje geografi s prištinske univerze so za ta simpozij pripravili zanimive in metodološko dobro zasnovane referate.

Zašli bi preveč v podrobnosti, če bi v tem poročilu želeli zajeti in prikazati vse referate in vsebinsko bogato diskusijo, ki se je razvijala ob njih. Zdi se mi potrebno, da iz množice izberem nekaj najpomembnejših in to ne glede, ali so bili ti referati podani na plenarnih sestankih ali na sejah obeh sekcij.

V vrsti referatov s splošno in načelno problematiko naj omenim naslednje: J. Klauzer: Populacijska politika v Jugoslaviji, S. Krašovec: Problemi kontrole ali stihije gospodarskega in prebivalstvenega razvoja, M. Radovanović: Nekatera metodološka vprašanja geografije prebivalstva, M. Hampl in Z. Pavlik: Problem regionalne analize v demografiji, V. Klemenčič: Prispevek k tipologiji regionalne diferenciacije prebivalstva industrijske družbe, V. V. Pokšiševskij: O pomenu etničnih dejavnikov za geografsko in demografsko proučevanje prebivalstva in problemi etničnega kartiranja in V. Đurić: Transformacija in polarizacija aktivnega prebivalstva kot posledica novih družbeno-gospodarskih gibanj.

Na simpoziju je bila precejšnja pozornost posvečena tudi ožjim demografskim vprašanjem. V okviru te tematike je potrebno omeniti vsaj naslednje prispevke: D. Breznik: Sedanja stopnja in bodoče težnje v gibanju fertilitete in mortalitete prebivalstva Jugoslavije (po starostnih skupinah), L. Sokolov: Vzroki in posledice regionalnih razlik v nataliteti, mortaliteti in prirodnem prirastku prebivalstva Jugoslavije, M. Rančić: Nekateri demografski aspekti proučevanja migracij v Jugoslaviji, V. Gramatnikovski: Značilnosti povojnega prirodnega prirastka prebivalstva v SR Makedoniji, M. Bajić: Značilnosti prirodnega prirastka in gibanja prebivalstva v Vojvodini po drugi svetovni vojni in R. Bakić: Gibanje natalitete, mortalitete in prirodnega prirastka v SAP Kosovo od 1948 do 1971 idr.

Večje število referentov je prikazalo in osvetljevalo problematiko prebivalstvenih selitev. Med temi naj bodo omenjeni: M. Lutovac: Stara Raška — emigracijsko področje, M. Vesić: Zmanjševanje delovne sile na podeželju kot posledica selitev v tujino, M. Natek: Vpliv gospodarske razvitosti na selitve prebivalstva v SR Sloveniji (od 1961. do 1970. leta), D. Pavlović: Selitvena dinamika prebivalstva Vojvodine po drugi svetovni vojni, M. Kostić: Selitve in poreklo prebivalstva v srednjem Ponišavlju, J. Čirić: Prebivalstvena gibanja v makroregionalnem prostoru Niša; E. Pešić je poročal o današnjih selitvah v Mačvi, D. Milanović o migracijskih procesih na področju Kraljeva, M. Radovanovića pa na območju Knjaževca. Zanimivo in geografsko vsestransko osvetljeno je bilo predavanje K. Ristićeve »Prebivalstvo in naselja v porečju gornje Toplice in tendence prihodnjega razvoja«.

Številni referenti so obravnavali procese in posledice deagrarizacije in urbanizacije ter pojave, ki so s tema pglavitnima procesoma neposredno povezani. V tej zvezi je bilo izredno zanimivo predavanje M. Chilezuka o spremembah v strukturah podeželskega prebivalstva in njihov vpliv na vaška

naselja na Poljskem. Navesti je treba še nekatere druge referate o tej problematiki: S. Mirić: Vpliv današnje kmetijske proizvodnje na zmanjšanje agrarnega prebivalstva, M. Panov: Primerjava demografskih elementov med področji depopulacije in področji emigracije (na primerih SR Makedonije, P. Kiroški: Makedonska mesta kot doselitvena žarišča, V. Rudić: Problemi urbanizacije Prokuplja glede na doseljevanje prebivalstva; D. Dabić: Pomen prometne infrastrukture pri urbanizaciji vaškega prebivalstva SR Srbije, B. S. Horev: Prostorska diferenciacija mestnega okolja in demografski procesi, Q. Lleshi: Prostorski odraz povojne urbanizacije Kosova; o povojni dinamiki rasti števila prebivalstva v mestih SAP Kosovo je poročal E. Dukagjini, medtem ko je J. Marković referiral a) o ekstremnih primerih populacijske rasti in depopulacije v naseljih Jugoslavije v letih 1961—1971 in b) o dinamiki rasti števila prebivalstva v obmejnih mestih Jugoslavije.

Posebna tema je bila posvečena kartografskemu prikazovanju prebivalstvenih pojavov in njihovih procesov. O tem so poročali: S. Nikolić: Vpliv različnih metod kartografskega ponazarjanja na stopnjo generalizacije kart o prebivalstvu; L. Sretenović je predstavil metodologijo kartiranja gostote obljudenosti, medtem ko je M. Mišković spregovoril o idejnem projektu Atlasa prebivalstva v SR BiH.

To poročilo smem skleniti z naslednjimi spoznanji. Letošnje ohridsko posvetovanje o prebivalstvu Jugoslavije je bilo doslej največja tovrstna strokovna manifestacija pri nas. Na simpoziju je prišlo do široke in kritične izmenjave rezultatov raziskovanj z najrazličnejših področij prebivalstvene problematike. Pri tem velja še posebej poudariti, da je bila vloga geografov v raziskovanju prebivalstvenih struktur in njihovih procesov izredno pomembna, kar se je navsezadnje pokazalo tudi v deležu njihove zastopanosti bodisi med referenti bodisi med udeleženci simpozija. Prav tako ne moremo mimo spoznanja, da sta bila ves čas posvetovanja delež in aktivnost mladih raziskovalcev, ki se ukvarjajo s prebivalstveno problematiko, izredno vidni in močno prisotni. V tem je najbrže tudi (zadostno) zagotovilo, da veda o prebivalstvu kot celoti ali pa v posameznih strokah, ki se ukvarjajo s proučevanjem njegovih pojavnih oblik in procesov, ne bo stagnirala, temveč da bo stopala vzporedno z napredkom v drugih deželah. Vsekakor pa nam je ohridski simpozij o prebivalstvu nudil zanimiv vpogled v prebivalstveno problematiko Jugoslavije in v stanje ter razvitost znanstvenih disciplin, ki se ukvarjajo s tovrstnimi proučevanji.

Milan Natek

Poročilo o delu geografskega društva

(Poročilo predsednika UO GDS za obdobje od 21. aprila 1972 do 6. oktobra 1973 na zborovanju v Rogaški Slatini)

Petdeset let uspešnega dela slovenskih geografov, organiziranega v okviru posameznih geografskih institucij in geografskega društva, ki smo ga obeležili lani, je pripeljalo našo stroko do pomembnega mesta v naši strokovni in družbeni sferi. Geografija se je zlasti v zadnjih letih močno okrepila na znanstvenem področju in postala aktivni činitelj na številnih področjih družbenega življenja. Geografske prireditve v jubilejnem letu so to spoznanje še potrdile; na geografskem simpoziju o severovzhodni Sloveniji v Mariboru in na simpoziju o socialno-geografskih aspektih socialnega razlikovanja med slovenskimi pokrajinami v Ljubljani smo predstavili geografsko raziskovalno delo zadnjih desetih let.

Petdesetletnica je zavezala slovenske geografe, da v bodoče dosežemo še večje delovne uspehe in da se še aktivneje vključimo v razvoj naše samoupravne skupnosti. Organizirano povezovanje in delovanje v okviru društva in institucij je prav v zadnjem letu našlo vso podporo tudi pri Republiški konferenci SZDL. Republiška konferenca želi prav s pomočjo društev okrepiti